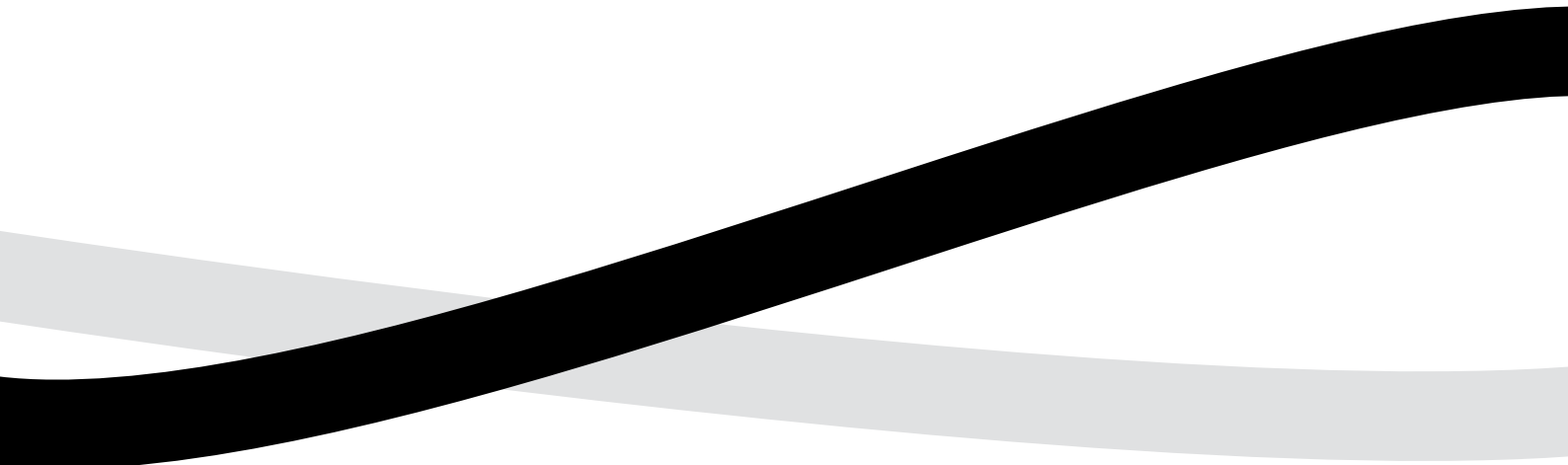

Seminarium
Konst och politik
Gerlesborgsskolan
5 juli 2008

The image features a minimalist design with two wavy, horizontal lines. The upper line is a thick, solid black, while the lower line is a lighter, semi-transparent gray. Both lines flow from left to right, with the black line generally positioned above the gray one, though they overlap and cross at several points. The background is plain white.

Innehåll

Seminarium	Deltagare	3
Bakgrund	Seminarium	4
Presentationer	Panel	5
Inledning	Britt Ignell	7
Panelinlägg	Johan Öberg	11
Panelinlägg	Pia Areblad	15
Panelinlägg	Philip Johnsson	17
Synpunkter	Dokumentatören	36

Seminarium Deltagare

Seminariet avhölls lördagen den 5 juli 2008 kl 10.00 - 12.00 på Gerlesborgsskolan, som en del av Bottna Kulturfestival. En panel på fyra inbjudna deltagare debatterade frågor om konstnärligt yrkesliv, entreprenörskap och ny kulturpolitik inför en publik på cirka 60 personer, flertalet själva yrkesverksamma bildkonstnärer. I panelen deltog följande sakkunniga: **Johan Öberg**, tidigare översättare, Ord&Bild-redaktör, kulturråd vid Sveriges ambassad i Moskva, numera verksam vid Göteborgs universitet. **Philip Johnsson**, bakgrund som journalist, ledamot av Värmlandsoperans styrelse har varit socialdemokratiskt landstingsråd i Värmland samt var politiskt sakkunnig hos Margot Wallström. **Pia Areblad**, tidigare dansare och verksam vid Dans i Väst, numera verksamhetsledare för Skådebanan Västra Götaland Kultur & Arbetsliv. **Anders Boqvist**, konstnär och ledamot av Bildkonstnärsfonden. Som samtalsledare fungerade **Eva Mark**, filosof och föreståndare för Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet.

Bakgrund Seminarium

Idén till seminariet kom från **Britt Ignell**, bildkonstnär och lärare vid Gerlesborgsskolan. Tidigare seminarier under Bottna Kulturfestival har också fungerat som inspirationskälla. Formell arrangör var **Jesper Eng**, kultursamordnare vid Gerlesborgsskolan, som ansvarat för inbjudningar, praktiska arrangemang samt programupplägg i samråd med Britt Ignell.

Presentationer Panel

Jesper Eng hälsade välkommen, och framhöll den intensifierade kulturdebatten efter regeringsskiftet som en viktig orsak till seminariet. Cecilia Stegö Chilòs rekordkorta ministerperiod och det därmed sammanhängande mediaintresset för kulturpolitik, samt debatten kring tillsättandet av regeringens Kulturutredning angav Eng som exempel. Vidare hänvisade han till Skuggutredningen, Kulturrådets nyligen publicerade manifest, Konstnärsnämndens kommentarer kring Riksrevisionens granskning av stipendie- och bidragsfördelningar samt att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet nu bestämt sig för att utforma egna kulturpolitiska program i kontrast mot regeringens utredning. Eng passade också på att tacka Stiftelsen Framtidens Kultur, som bidragit till seminariets finansiering.

Samtalsledaren **Eva Mark** presenterade sig själv och debattens upplägg. Hon gav panelens deltagare möjlighet att presentera sig själva, samt uttala ståndpunkter, men ville också ge publiken rika tillfällen att komma till tals. **Johan Öberg** berättade en anekdot från sin tid i Moskva, om hur Vladimir Putin bemött ryska författares krav på bättre social trygghet, samt menade att kulturpolitiken

avspeglar ideologiska konjunkturer och ideologiska strategier. Kulturpolitiken är alltid förknippad med nationsbyggande, nationell identitet och självsyn, hävdade Öberg. **Philip Johnsson** berättade om sin bakgrund och verksamhet som landstingspolitiker, samt tillfogade att hans uppdrag för Stiftelsen Framtidens Kultur givit honom inblickar i hur kultur används för att åstadkomma regional utveckling. **Pia Areblad** skildrade sin bakgrund som dansare, och berättade lite om Skådebanans tillväxt: från 2 anställda vid Areblads tillträde till dagens 11 anställda. **Anders Boqvist** beskrev sig själv som entreprenörskonstnär, något han blivit av självbevarelsedrift men också genom ett medvetet beslut att inte gå in i den traditionella, isolerade och individualistiska konstnärsrollen. Boqvist berättade om sitt arbete med processinriktad relationell konst, en arbetsmetodik han tillsammans med Jörgen Svensson, Elin Wikström med flera var med och utvecklade under det tidiga nittioalet; den sortens konst som inte alltid resulterar i fixerade objekt. Vidare meddelade Boqvist att han varit med och startat den digitala kollektivverkstaden CRAC för bildkonstnärer. Slutligen berättade han om sina uppdrag för Konstnärsnämnden och Statens Konstråd, och om konsult- och beställningsuppdrag för byggherrar och arkitekter.

Inledning **Britt Ignell**

Britt Ignell berättade om varför hon tagit initiativ till seminariet. Hon möter, som så många kulturutövare, ofta frågan om hon kan försörja sig på sitt konst-

Britt Ignell

närskap. Svaret är nej, och därför är hon tvungen att ta uppdrag som lärare, föredragshållare och konsult. Samtidigt är det verksamheten som konstnär, den kompetens hon skaffar sig hemma i ateljén, som ger henne möjligheter och kunskaper för att kunna åta sig externa uppdrag. Detta dilemma ägnar Britt Ignell

dagliga reflexioner, och hon ser det som den största utmaningen att kunna kapa åt sig tid att få vara i ateljén, det vill säga att få möjlighet att skapa. Att vara konstnär är ett livslångt risktagande, där man tvingas stå utanför samhällets trygghetssystem. Vad är då vitsen med att ta denna risk? Jo, att ha ett yrke som integrerar alla delar av en själv. Man får lov att vara en helhet som tänkande och kännande varelse, och ges möjligheten att nå andra människor som hela varelser. Konstnärssyrket ger med andra ord unika möjligheter till självförverkligande och kommunikation. Upplevelsen av dubbelheten, positivt och negativt, i det personliga risktagandet angav Britt Ignell som en av drivkrafterna bakom initiativet till seminariet. Hon pekade också på att regeringsskiftet inneburit en nytändning för debatten om kulturpolitik. Ignell hänvisade till exempel till de populistiska röster som hörts, som bland annat hävdade att konstnärer är parasiter, som utan ansträngning kan leva gott på stora stipendier. Sådana svepande uttalanden gjorde Ignell förbannad, och fick henne att mera aktivt delta i debatten själv. Hon beklagade också att Kulturutredningens undersekreterare David Karlsson inte kunnat närvara vid seminariet, på grund av sitt avhopp från kommitténs arbete, och uttryckte också förhoppningen om att slutpresentationen av kommitténs betänkande skulle leda till en bred debatt. Seminariet såg hon som en möjlighet för deltagarna att förbereda sig inför den debatten. I synen på konstnärens

försörjningsmöjligheter ville hon försvara poesin, ifrågasättandet och upproret som livsviktiga ingredienser i ett demokratiskt samhälle. Konstnärliga utbildningar innebär i bästa fall ett ständigt reflekterande omkring varseblivning, gestaltning och yttrandefrihet, faktorer som Ignell ser som demokratins grunder, med klangbotten i alla andra samhällssektorer. Om man sätter likhetstecken mellan

Jesper Eng och Eva Mark

konst och varutillverkning, det vill säga enbart tolererar de konstnärer som kan försörja sig på en fri marknad, blir framtiden skrämmande. Ignell frågade sig vilka förslag hon som enskild konstutövare kan komma med, och tyckte sig hela tiden fastna i gränsdragningsfrågor. Vad är det egentligen som ska ersättas,

arbetstiden, själva konstverket, yrkeskompetensen; den som är grunden för den kompetens som efterfrågas i form av konsult- och läraruppdrag. Var börjar och slutar arbetet och arbetstiden, frågade Ignell retoriskt, när hela mitt jag är involverat i arbetsprocessen? Konsten definierade hon som ett utforskande av hur man egentligen tänker. Jag är trött på att bara få betalt när jag gör något annat än det som är min egentliga sysselsättning, sa Ignell slutligen. Trött på att bli äldre och ständigt leva i ekonomisk osäkerhet. Ändå sade hon sig tillhöra de gynnade, som mottagare av stipendier och offentliga uppdrag.

Eva Mark, som samtalsledare, infogade att seminariets rubrik Konst och politik redan fått en speciell inriktning. Nämligen frågan om konstnärens försörjning, vem som har ansvaret för avlönandet.

Panelinlägg Johan Öberg

vad är en samhällsresurs?
vad är ekonomi?

Johan Öberg inledde med det stora frågorna om vad som egentligen är en samhällsresurs, och vad som är ekonomi. Hela personligheten, den som Ignell sade

Johan Öberg

Kulturpolitikkommittén
Bengt Göransson

vara grunden för konstskapandet, kan inte kategoriseras ekonomiskt. Öberg redogjorde också kort för sin syn på Kulturutredningens arbete. Man ligger efter i tidtabellen, ansåg Öberg, och hänvisade till förre kulturministern Bengt Göranssons kritik av nutida, alltför hastigt påkomna, dåligt underbyggda och kortsiktiga

regionalisering av kulturen

statliga utredningar. En särskild preferens trodde sig Öberg kunna urskilja i kommitténs arbete: frågan om ökad regionalisering av kulturen. Regioner/landsting och kommuner bör ta ett större ansvar för den offentligfinansierade kulturen, detta är enligt Öberg en trolig slutsats som kommittén kommer att dra. Vidare trodde Öberg att kommitténs vilja att å ena sidan bibehålla konsensus, alltså stora samhälleliga åtaganden för en icke-kommersiell kultur, och strävan efter att

konstnärer som entreprenörer

kulturpolitiken som samhällsbild

européisk kulturpolitik

identitetsskapande

individualism och företagsamhet

kortsiktighet / långsiktighet

göra konstnärer till marknadsentreprenörer, kommer att leda till motsättningar. Svårigheter för utredarna att bestämma vilken linje man ska följa kan leda till försvagning av slutsatserna. Kulturpolitiken är alltid en bild av hur samhället betraktar sig själv, hävdade Öberg, den är en metafor för samhällspolitik. Att EU nu formaliserar en kulturpolitik såg Öberg som ett tecken på att EU vill bli en stat. Enskilda europeiska stater har haft en kulturpolitik i hundra år, som en del av nationsbyggandet. Kulturpolitikens centrum är identitetsskapandet. Den nuvarande regeringen betonar i alla sina åtgärder individualism och företagsamhet. Vad är det då för konstnärsidentitet som blir resultatet, vilken konstnärsidentitet vill samhället producera? Om man rustar ner staten blir det svårt att upprätthålla en kulturpolitik över huvud taget. Friheten blir större, men också osäkerheten. Företag, stiftelser och enskilda aktörer kan invadera kulturfältet, och kortsiktiga projekt ersätter en långsiktig kulturpolitisk stabilitet och strategi.

alternativa utredningar	<p>Västra Götalands-regionens imponerande satsningar på kulturen såg Öberg just som en vilja till identitetsbildning, att skapa en västragötaländsk identitet. Slutligen menade Öberg att alla de alternativa kulturutredningar som nu dyker upp, exempelvis oppositionens, undergräver den statliga utredningens legitimitet. Kulturpolitiken blir ett vapen i den partipolitiska kampen.</p>
Arthur Engberg	<p>Anders Boqvist begärde replik och påminde om att Arthur Engbergs (socialdemokratisk ecklesiastikminister och kulturpolitisk pionjär) åtgärder på 1930-talet var inspirerade av Mussolinis Italien. Som exempel nämnde han inrättandet av enprocentsregeln vid konstnärlig utsmyckning av nybyggnationer. Boqvist tog också upp målsättningarna i 1974 års kulturpolitiska beslut, närmare bestämt målsättningen om att minska kommersialismens skadeverkningar. Något som bland annat resulterade i en generös men kanske tvivelaktig statlig inköpspolitik. Denna 1970-talets offentliga konstsatsning kan man i dag se resultatet av, bland annat nämnde han att det i Statens Konstråds arkiv finns mängder av grafiska blad av så dålig kvalitet att de inte kan användas till något. Folkbildningstanken har varit viktig i det nuvarande kulturpolitiska systemet, men den kan också få oönskade konsekvenser. Boqvist undrade om den pågående utredningen vill ändra på bilden av samhället som ett alternativ till marknaden. Konstnärer är en</p>
Mussolinis Italien	
1974 års kulturpolitik	
kommersialismens verkningar	
Statens konstråd folkbildningstanken	
alternativ till marknaden	

eget skapande

inte parasit

medborgare

entreprenör

oavlönat arbete

resurs i samhället, menade Boqvist, som tyckte att det fortfarande är för mycket fokus på det egna skapandet, de egna, individuella produkterna. I sin verksamhet har Boqvist strävat efter att inte bli vad somliga betraktar som en bidragstagande parasit. I stället har han velat bli en god medborgare, som med bred yrkesmässig kompetens arbetar i och med samhället för att undvika en inriktning som har en ringa efterfrågan, för att inte ligga till last. Men samtidigt som han säger sig vilja verka på samhällets villkor, är han också emot att konstnärer enbart ska vara entreprenörer. En konstnär måste själv kunna bestämma sina egna ramar och förutsättningar för både försörjning, men även för att utveckla den konst som han tycker är intressant, vare sig den är entreprenörs- eller produktionsinriktad. Genom arbetet på Konstrådet och bildkonstnärsfonden har han fått en skrämmande inblick i konstnärers villkor idag, vilka han jämförde med de sociala villkoren för alla egenföretagare. Men med den skillnaden att merparten av konstnärerna har en produkt som efterfrågas av väldigt få. Som replik på Ignells inlägg om att hon var trött på att arbeta oavlönad i ateljén svarade Boqvist att det är mycket vanligt att 40 - 50 % av en konsults arbete ofta är oavlönat.

Panelinlägg Pia Areblad

kommunicera konstens värde

Det problem som Areblad ville uppmärksamma handlar om hur man egentligen kommunicerar konstens värde. Hon hänvisade till reaktioner hon fått bland an-

Pia Areblad

ta del av processen

nat från skolor i Uddevalla, som menade att det samhället får ut av olika projekt med konst på arbetsplatser och i skolor är just en produkt. Det är inte detta man behöver och efterfrågar, utan ett möte där man får ta del av den konstnärliga processen. Att kommunicera aspekter av konstnärskapet till andra arenor än

kulturens legitimitet

nerven i samhällsutvecklingen

konstens egna, till fabriksgolv, vårdcentraler och företagsledningar såg Areblad som en väsentlig uppgift. Att få ta del av besluten i en konstnärlig process skulle också kunna öka allmänhetens förståelse för vad skapande är och konstnärers arbetsvillkor. Därmed skulle kulturens samhällslegitimitet öka. Konst bygger på att kommunicera värde, och ett synliggörande av skapandeprocessen skulle kunna kommunicera värde på ett annorlunda sätt. Konsten är inte en isolerad sfär, utan nerven i samhällsutvecklingen, slutade Areblad.

Panelinlägg Philip Johnsson

beroende av makten
en viss frihet

Konsten står alltid i beroendeförhållande till makten, menade Johnsson. Trots det kan den också bereda sig en viss frihet. Som replik på Anders Boqvists inlägg

Philip Johnsson

Riksteatern, Statens konstråd
yttrandefriheten
konstens frihet

hävdade Johnsson också att Arthur Engbergs principer om att föra ut konsten till folket (Riksteatern, Statens Konstråd) visserligen kan ses som ett maktens sätt att tänka, men att det också är en av demokratins förutsättningar. Yttrandefriheten är demokratins bärande tanke, och konstens frihet blir därmed ett sätt att

för smal kultursektor

Richard Florida

kulturens nytta
upplevelseindustri
KK-stiftelsen
Kultura 2006

brist på pengar

bildämnet i skolan

tjäna demokratin. Samtidigt står friheten i konflikt med politikernas, demokratins bärares, klåfingrighet i iver att göra konsten samhällelig. Kulturutredningens direktiv har ett viktigt inspel, tyckte Johnsson, och det är ambitionen att vidga ansvaret för kulturen till andra politikområden. Hittills har kultursektorn varit alldeles för smal. Johnsson nämnde den amerikanske ekonomen och tillväxtteoretikern Richard Florida, och dennes teorier om kreativa yrkens betydelse för tillväxtflöden, och hävdade att kulturutövare har allt att vinna på att gå in i andra områden. Det finns ett oerhört sug efter kultur idag, påstod Johnsson, inte minst inom näringslivet. Men Johnsson opponerade sig också mot att det i Sverige idag är alltför vanligt att man utgår från kulturens nytta för andra samhällssektorer, att man förvandlar allting till ett slags andlig upplevelseindustri, så som Johnsson menar att KK-stiftelsen gjort i sina rapporter. Johnsson jämförde med EU:s Kultura 2006-program, där man börjar med och utgår från det kvalificerade konstskapandet. Nyttan kommer i andra hand som en effekt av skapandet. Som helhet var Johnsson positiv till läget för kulturen, just nu är det världens chans. Men det fattas pengar, som en konsekvens av utbildningssatsningen i 1974 års kulturpolitik. Ökningen av antalet utbildningsplatser och upphöjningen av konstnärliga utbildningar till högskolenivå har lett till att det finns åtskilligt fler kulturutövare än vad samhället kan försörja. Johnsson ifrågasatte också bildämnets ställning

konstpolitik / kulturpolitik

i skolan, i den visuella värld vi lever borde det ha en mycket mera central plats. Skillnaderna mellan konstpolitik och kulturpolitik betonades också av Johnsson. Konstpolitik handlar om hur konstnärer ska kunna försörja sig. Kulturpolitik handlar om hela samhällets försörjning med konst. Dessa båda områden måste skiljas åt i framtida omorganisationer av administrationsfältet.

Eva Mark tackade och berömde panelens inlägg, men efterlyste fler röster från publiken.

Björn Therkelsson

personliga risktagandet

civilisationskritik

utforska verkligheten

konstnär, tyckte att diskussionen så långt haft slagsida åt förhållandet mellan konst och ekonomi. Det personliga risktagandet i konstnärsrollen som Britt Ignell talat om innebär i sig ett politiskt ställningstagande, enligt Therkelsson. Att bli konstnär är i sig civilisationskritik. Jag blev konstnär för att jag inte gillar marknadsekonomin, sa Therkelsson. Konst handlar om att utforska verkligheten och kan därför inte vara en parasitär verksamhet. Politik är något annat än utredningar. Det är våra ställningstaganden när vi gör konst.

Gunnar Bäck

konsten, livet, döden

spel, lek, njutning

nödvändig samhällsfunktion

teaterforskare och lärare, menade att konstens grundförutsättningar beror på att livet är kort och döden viss, och att det gäller att hitta ett sätt att förhålla sig till detta. Konsten ger bilder och föreställningar om vad som är viktigt, samtidigt som den innebär ett spel, en lek och en njutning, och samhället klarar sig inte utan detta. Det måste få finnas människor som vågar sätta sig utanför flockens marknadsval, konst kan inte bli beroende av de enklaste majoritetsprinciperna. Eftersom detta är en nödvändig samhällsfunktion sade sig Bäck känna sig helt lugn angående konstens framtid. Men han påpekade också att valet mellan att försörja sig på marknaden, eller att försöka bli en av de konstnärer som fältet självt försörjer genom stipendier och uppdrag, är ett val mellan pest och kolera.

Helle Rasmussen-Theliander

inte arbete = vila

elektriker, mekaniker och konstnär, menade att det är lättare att definiera vad som inte är arbete. Det är vila. Dessutom ville hon föra in diskussionen kring konstutbildningarna, där fokus fortfarande ligger på individen och det individuella verket, produkten.

Johan Öberg

1974 års samhällsförändringar

förändrad människosyn

relationell konst

Konstens plats

Esther Shalev-Gerz

konstpolitisk kompetens

konst och folkhälsa

begärde replik och påpekade att 1974 års kulturutredning och -beslut avspeglade den tidens samhällsförändringar. Kulturverksamheter och finansiering kodifierades, fördes in i en förvaltningsmässig ram. Den nya kulturutredningen svarar på samma sätt mot de senaste decenniernas förändringar, till exempel den förändrade människosynen. Men detta vill man inte erkänna öppet. Öberg trodde också att åstundandet efter relationell konst är stor, och hänvisade till projektet Konstens plats i Bergsjön under vintern 2006/2007, under ledning av konstnären Esther Shalev-Gerz. Pengarna finns hos ”Florida-människorna”, hävdade Öberg, och pekade på bostadsbolagens och stadsplanerarnas stora intresse för Konstens plats-projektet. Regionaliseringen såg Öberg som en positiv möjlighet att vidga finansieringsmöjligheterna, och menade att det numera finns konstpolitisk kompetens även i regionen. Angående ett annat av de nu så haussade instrumentella intressena för konst inom andra samhällssektorer, det föregivet positiva sambandet mellan konst och folkhälsa, påpekade Öberg att kulturbudgeten fått tillskott från folkhälsoministern. Detta apropå ambitionerna att låta kulturen finansieras från fler politikområden och samhällssektorer än det traditionella. Öberg lyfte

faran för ytlighet

också fram folkpartipolitikern Lars Nordströms insatser för Västra Götalandsregionens generösa kulturbudget, och för att skapa mötesplatser där den kulturpolitiska kompetensen på tjänstemanna- och politikernivå har kunnat ökas. Men Öberg pekade också på faran för ytlighet, och ifrågasatte vem som egentligen ska välja ut vilka projekt man ska satsa på. Intresset för andlighet och kultur i företag och organisationer innebär inte automatiskt någon kvalitetsgaranti.

försvagat Stockholm

Philip Johnsson

fyllde i med att regionaliseringen också inneburit att hierarkierna i Stockholm inte längre är den högsta makten i svenskt kulturliv. Subsidiariteten har ökat, det vill säga besluten fattas nu närmare dem de berör. Johnsson menade också att nätverken styr alltmera av individens agerande och strategier, och att nätverk inte kan styras uppifrån. Ingen vet hur, när och var nätverk uppkommer, vilket innebär en frihet från byråkratisk och politisk styrning.

nätverken styr individen

kvaliteten i Stockholm

Yngve Brothén

konstnär, invände passionerat mot den beskrivningen, och hävdade med emfas att det som händer händer i Stockholm, och att det är där kvaliteten finns.

Björn Therkelsson

nationalism

protesterade och menade att Brothéns perspektiv var inskränkt nationalistiskt.

Eva Mark

generationer

40-, 50-talister

könsfördelning

ville ha med fler generationer i samtalet, hittills hade det mest rört sig om inlägg från 40- och 50-talister, tydligt påverkade av 1970-talets perspektiv och politik. Hon efterlyste också en jämnare könsfördelning.

Åsa Koert

leva på sin konst

konstnär och frisör, beskrev hur hon efter studier på förberedande konstskolor försökt leva på sin konst, inte lyckats, gått tillbaka till sitt yrke som frisör, men på grund av sin stora uttrycksvilja ändå försökt vara verksam som konstnär. Detta innebär dock att hon måste leva på sin man, eftersom hennes egna inkomster inte räcker. Hennes erfarenheter bekräftade vad flera andra sagt i debatten. Människor som gjort spontana besök i hennes ateljé kommer med frågor om just själva konstskapandet, inte om verken. Åsa Koert ville bort från polariseringen mellan konst och marknad, och i stället fråga vad konsten kan göra för individen. När samhället är marknadsfokuserat släpper det ansvaret för individen, och därför måste vi ha en motpol.

polariseringen konst/marknad

marknadsfokuserat samhälle

Borghild Håkansson

sekulariseringen

socionom, engagerad i brottsförebyggande arbete för Göteborgs stad och involverad i det av Johan Öberg nämnda projektet Konstens plats, efterlyste också den existentiella dimensionen. Det handlar inte bara om var pengarna ska komma ifrån, utan om ett annat slags värde och mening. Människor har behov av att höja blicken mot horisonten, sekulariseringen skapar en identitetsbrist som konsten kan medverka till att bota.

Anders Boqvist

ett starkt ställningstagande

infogade att konstnärsrollen i sig är ett starkt ställningstagande, och att marknad och entreprenörskap inte är det enda som är intressant.

Björn Therkelsson

god samhällsmedborgare?

tillade att det är omoraliskt att vara en god samhällsmedborgare om inte samhället är gott.

Anders Boqvist

social verksamhet

pekade på paradoxen att vi inte har pengar till konst, men vi har pengar till social verksamhet, och menade att det sambandet kanske kunde utnyttjas bättre.

Elin Wikström

för mycket införståddhet

"Florida-köret"

pedagogik

företagare dåligt informerade

en fantastisk tid

Fondation Cartier

konstnär, talade varmt om den relationella konstens betydelse, men varnade också för alltför mycket införståddhet i debatten. Hennes exempel på ett slarvigt använt begrepp hon inte förstått var "Florida-köret". Man ska vara försiktig med begrepp, sa Wikström, så att man inte riktar sig uteslutande till kulturklicken. Wikström menade också att när det är svårt att förstå hur politik och samhälle hänger ihop i en snabbt föränderlig värld är det viktigt att vara pedagogisk. Stat och företag måste skjuta till pengar, eftersom kulturen aldrig kan bli självförsörjande, hävdade Wikström vidare, och beklagade utifrån egna erfarenheter hur dåligt informerade företagare ofta är om samtidskonsten. Så kallade vanliga människor har ofta bättre koll, menade Wikström, som samtidigt inte enbart ville klaga på situationen. Vi lever i en fantastisk tid med mångfald i uttrycken och inriktningarna. Elin Wikström tog också ett exempel från Schweiz, där Fondation Cartier anställt en curator med ansvar för konstinköp till företagets eget museum.

Johan Öberg

Sveriges ingenjörstradition

infogade att Sverige med sin ingenjörstradition aldrig lagt någon vikt vid annan kompetens. Den har inte ansetts behövas.

Pia Areblad

Floridas teori

förklarade "Florida-köret". Richard Florida har framkastat en teori om hur man kan åstadkomma regional tillväxt. Tre t:n är nödvändiga som parametrar: talang, teknologi och tolerans. Areblad menade också att man inte kan förvänta sig att kunna kommunicera konst och kultur i hela dess vidd, eftersom kunskapsnivåerna är så låga. Man måste ta delfrågor. Areblad vill ta sig till eller skapa andra arenor, andra plattformar, där en ny vokabulär kan uppstå. Ett språkbruk som bildar en brygga mellan konstnärer och näringsliv, som måste mötas på nya, fristående arenor, inte på varandras.

låga kunskapsnivåer

språkbruk

brygga konstnärer–näringsliv

Eva Skogar

utanförskapet

konstnär, hävdade att hon för sin del både ville få lov att vistas i utanförskapet, men också vara en del av samhället.

Philip Johnsson

företagens krav

menade att företagen kräver andra saker än yttrandefrihet, och att de konstnärer som vill samarbeta med företag därför måste definiera sina erbjudanden annorlunda. Statens och politikens roll såg han som att främst värna om utbildningen.

demokratiska rättigheter

Språk, bild och musik är en demokratisk rättighet. Johnsson berörde också problemet med kotteridimensionen, det vill säga att konstnärer själva bestämmer över fördelningen av stipendier. Det är bättre med pengar från väldigt många

jäv och koteri

olika håll, ansåg Johnsson, eftersom det skapar mindre risk för jäv och smakmässiga kotteribildningar

Anders Boqvist

kulturell analfabetism

påpekade att företagarnas okunskap bara avspeglar en generell kulturell analfabetism i samhället, och att de politiska och ekonomiska maktsfärerna bara är intresserade av marknadens makt.

Johan Öberg

lite politik i samhället

ville vända på Pia Areblads resonemang. Det finns inte så mycket politik kvar i samhället, påstod Öberg, och exemplifierade med att industripolitiken och det långsiktiga samhällsbyggandet helt har försvunnit till förmån för enskilda

urvalskompetens

kulturpolitikens kvalitetsstämpel

detaljfrågor. Däremot har politiken fortfarande en viss makt över kulturen, den har hittills varit relativt förskonad från konjunkturella svängningar, och kan därför fungera som en stabiliserande kraft. Öberg upprepade sin åsikt att resurser inte saknas inom andra samhällssektorer, som vård och hälsa, eller byggbranschen, men att det där saknas kompetens att välja vilka konstprojekt som är kvalificerade och långsiktigt värda att satsa på. Denna urvalskompetens är det kulturpolitikens uppgift att tillföra, det är den som ska sätta en kvalitetsstämpel, och slå vakt om konsten som rätten till avvikande åsikter.

Elin Wikström

kontroversiella samhällsfrågor

bidragssystemet

sade sig ha som mål att själv utgöra en brygga mellan konsten och mottagaren. Hon vill ta upp kontroversiella samhällsfrågor och få igång en debatt, men är kritisk till konstsystemets bidrag. Hon vill inte producera konst som objekt, inte vända sig till marknaden, inte behöva sälja objekt för att få pengar. Vidare sa Wikström att hon inte vill ha några förmedlande länkar mellan sig själv och publiken, ingen gallerist eller curator som ställer sig i vägen för själva mötet. Hon erkände att det är svårt att förmedla kunskaper, särskilt i frågor som gäller maktkritik och identitet, men att man måste fortsätta försöka hela tiden.

maktkritik, identitet

Agneta Andrén

visuell kultur

konstnär och filmare, efterlyste en utveckling av den visuella kulturens kunskap. Konsten är ett grundläggande redskap när vi ska definiera oss själva, hävdade Andrén, som inte ska värderas av marknaden.

Ann-Marie Viblom

gymnasiutbildning
allmänbildning

lärare på estetprogrammet i Uddevalla, ansåg att gymnasieutbildningens utbyggnad enbart är positiv, och att den ger en allmänbildning som inte i första hand syftar till konstnärlig yrkesverksamhet, utan som är väsentlig för andra samhällssektorer.

Philip Johnsson

Lisbeth Linderborg
instrumentell syn

bra konst

åberopade Lisbeth Linderborgs gamla artiklar från början av 1990-talet, och menade att den instrumentella syn som där framfördes, konstens nytta för företagsutveckling etc., inte är det mest väsentliga idag. Det viktiga är konstens kvalitet i sig. Bra konst är den nödvändiga utgångspunkten för alla andra nyttigheter som kan följa på ett rikt kulturliv.

Eva Skogar

marknadsföring

påminde om att den äldre generationen ofta har svårt att marknadsföra sig själv, och att det därför behövs förmedlare.

Pia Areblad

Arbetsförmedlingen Kultur

infogade att AF Kultur lagt miljoner på att försöka göra kulturutövare till egenföretagare, när man kanske borde lagt pengarna på bryggverksamhet i stället. Alltså skapa arenor där olika kompetenser kan mötas och dra nytta av varandra. Alla kan inte vara sina egna marknadsförare, producenter och säljare. Vissa är duktiga på det, andra behöver bryggor.

Britt Ignell

högre krav på konstnärer
egna marknadsförare

instämde i att det ställs allt högre krav på vad konstnärer ska kunna göra. Vilken sorts konst kan man egentligen skapa när man också måste vara sin egen marknadsförare, frågade Ignell, och menade att det största problemet är vad konstnärer hinner göra: skapa eller marknadsföra.

Konstnärsnämnden
egenföretagare
arbetstagare

Anders Boqvist

refererade till en undersökning från Konstnärsnämnden om kulturarbetarnas arbetsvillkor, där siffror presenterats som visar på att av 80 000 verksamma i kultursektorn är bara 20 000 egenföretagare. Vilket han ansåg vara en förvånande siffra då företagarnas villkor inte alls passar konstnärernas arbete, men då samhället i stort ställer krav på företagande då man säljer egenproducerade produkter eller tjänster och att mycket få är anställda. Boqvist anser även att bland de yngre konstnärerna tillhör det förmodligen en vedertagen allmänbildning att starta egna företag. Boqvist ansåg att detta mycket var samhällets övriga företagsinriktade klimats förtjänst, men att konstskolorna tyvärr inte förberedde konststudenten inför detta på ett konstruktivt sätt.

Pia Areblad

upplyste om att 150 konstnärer fått kortare eller längre uppdrag i samband med AIRIS och liknande projekt

AIRIS

Yngve Brothén

undrade vilken nytta en konstnär kunde göra fem minuter eller tre dagar på en arbetsplats, vad det skulle kunna förändra långsiktigt.

Agneta Andrén

att kunna sälja

påminde om att det inte bara handlar om att bli egen företagare. Som företagare måste man också kunna sälja, annars ställs man på bar backe.

Yngve Brothén

utbildningsexplosion
konsthögskolor

tog återigen fatt på frågan om utbildningsexplosionen på konstområdet. Fem konsthögskolor ger för många konstnärer på en för liten marknad. De flesta tvingas ta brödjobb för sin försörjning, trots högskoleutbildning. Ungdomar tror att bara de har kommit in på en konsthögskola så är banan asfalterad sedan. Vilket, enligt Brothén, är en illusion.

Cecilia Darle

Arkitektshögskolan, Stockholm

konstnär och lärare på Gerlesborg och på Arkitektshögskolan i Stockholm, höll med, och menade att det borde vara skolornas uppgift att ge eleverna en realistisk bild av verkligheten. Man måste tänka sig massor av möjligheter, menade Darle, men inte sätta jaget och det individuella skapandet i centrum. Skolorna bör utgöra en plattform för alla, och sätta konstutbildningen i relation till samhället. Darle ansåg vidare att Cecilia Stegö Chilò varit som en orm i paradiset, som tvingat oss

Cecilia Stegö Chilò

Johan Staël von Holstein

omstörtande verksamhet
bra i Sverige

att se vad vi har, och att Johan Staël von Holstein nu fyller den rollen. Vi behöver utmaningar av det här slaget, ansåg Darle, något som tvingar oss att slåss för vår sak. Kulturutredningens utredning kanske inte kommer att betyda så mycket i realiteten, trodde Darle, som också menade att konsthögskoleelever borde utbildas i omstörtande verksamhet. Slutligen berättade hon om ryska gäststudenter och deras villkor, som exempel på att vi fortfarande har det väldigt bra i Sverige.

Gunnar Bäck

kommunikationsformer

menade att konstverket är ett yttrande som man inte vet om folk kommer att begripa, och att det är detta som är det verkliga risktagandet. Konstens eviga villkor är att man riskerar att bli missförstådd eller ignorerad. Många vill ändra på kommunikationsformerna radikalt, men det finns också konst som inte är banbrytande. Bäck slutade med ett konstaterande: tillvaron både är svår och underbar på samma gång.

Borghild Håkansson

egensinnighet, risktagande

sa att det är viktigt för kulturpolitiken att ge plats för egensinnighet och risktagande. Det måste vara tillåtet att misslyckas, att utforska vägar där man inte vet var man hamnar.

Helle Rasmussen-Theliander

hävdade som slutreplik i debatten att det är viktigt med äldre människor på konstskolor, och att det inte känns bra när lärarna säger: Jag går ju bara här för att försörja mig. Ett något större engagemang i pedagogiken kanske skulle kunna motverka den uppgivna stämning som uppstår när alla bara pratar om hur svårt det är att vara konstnär.

Avslutning och tack

Eva Mark avrundade med att säga att hon aldrig gör några avrundningar, och tackade både panel och publik. **Britt Ignell** sade sig vara mycket nöjd med hur hennes seminarieinitiativ utfallit, och hon upprepade sin profetia om att vi står inför ett paradigmskifte och att hon efter seminariet känner sig optimistisk om att konstnärerna ska kunna ta en genomgripande debatt i samband med att Kulturutredningen presenterar sin utredning.

Synpunkter Dokumentatören

Mitt enda inlägg i debatten rörde en frågeställning som jag ser som central, men delvis oartikulerad, genom hela samtalet. Nämligen frågan om konstens och konstnärsrollens legitimitet i ett marknadsinriktat, konsumistiskt och teknokratiskt samhälle. Politiker och tjänstemän utpekar ofta den starka identifikationen med konstnärsrollen som ett stort problem, när svårigheterna för konstnärer att försörja sig kommer på tal. Varför kan inte konstnärer, såväl som andra arbetstagare, byta yrke när de inte kan försörja sig på sin konst. Flera talare, bland andra Britt Ignell, gav belysande svar på den frågan. Konstnärsrollen är det nödvändiga svaret på ett mycket djupt känt inre uttrycksbehov, och skapandet är en alienationsfri verksamhet där hela jaget sömlöst kan tas i bruk. Handens och hjärnans arbete i skön förening med att skapa någonting som sträcker sig bortom jagets gränser, i en kommunikativ gest ut mot andra människor. Svårigheten är att förmedla detta som en legitim önskan om självförverkligande. Särskilt gentemot andra språk- och begreppskulturer där marknadsrationalitet, instrumentell nytta och ekonomisk effektivitet definieras som högsta värden, inom helt andra värdesystem och med en helt annorlunda människosyn. Konstnärer kan nog knappast

automatiskt förvänta sig respekt och insiktsfull förståelse för sina hållningar, hur legitima de än kan te sig för dem själva. Med tanke på att regeringen genom sin Kulturutredning säger sig önska nya aktörer och nya finansiärer inom kultursektorn, kommer det med all säkerhet att uppstå konflikter omkring målrationalitet, språkbruk, värdedefinitioner och nyttotänkande. Två världar som vanligtvis sällan möts kommer av omständigheterna att konfronteras med varandra. Det är tveksamt om de båda världarna någonsin kan mötas i sann ömsesidig förståelse. Kanske är det inte ens önskvärt. Därför måste de förhållandevis neutrala bryggor, plattformar och mötesarenor tillskapas, som flera talare också berörde, där någon typ av minsta gemensamma konsensus omkring konstskapandets värden kan upprättas. Det är, som återigen flera seminariedeltagare önskade, den offentliga sektorns roll att upprätta sådana arenor, samt att skapa en ekonomisk och social grundtrygghet omkring konstskapandet. Bara på så sätt kan konstverket, vare sig det är ett objekt, en upplevelse eller en relation, upprätthålla sin legitimitet och sin unika egenskap att varken vara enbart till nytta eller vara uteslutande onyttigt.

*Björn Gunnarsson
Gerlesborg - Varberg juli 2008*

Dokumentationen gjord av Björn Gunnarsson.

Formgivning och textbearbetning av Tormod Johansson, LAT Lindholmen (latast.se).

Seminarier arrangerades av och på Gerlesborgsskolan (www.gerlesborgsskolan.se)
och genomfördes med stöd av Stiftelsen Framtidens kultur.

